

rom (Dvornik, o. c. p. 104). Nastoji se širiti proselitizam kod Arapa ne silom, već naukom, filozofijom i bogoslovijom. Tako nastaje polemička literatura protiv islama. Ta je cvala osobito kod kršćana pod arapskom vlasti u 8. stoljeću, a ima je već i u 7 vijeku. Središta kršćanske bogoslovne znanosti pod muslimanskom vlasti bila su: Antiohija, Mosul i Damask. Ivan Damaštanin je pisao protiv islama kao i njegov učenik Teodor Abukara. I sami ikonoklasti nastali su u grčkom carstvu pod utjecajem islamskih nazora.

Prepirka vjerska sa muslimanima iznesena u ŽK nije osamljena kod hagiografa 9 i 10 vijeka. Predstavnik polemičke literature bio je već spomenuti Niceta, koji je na zahtjev Mihajla III i Vasilija Makedonca složio tri traktata protiv saracenskih napadaja, u kojima daje odgovor na pisma, što su ih Arapi poslali Mihajlu III i objašnjuje kršćanski nauk o sv. Trojstvu. Niceta je bio savremenik Konstantinov, a njegovo je djelo učeno, filozofski sastavljeno. U ŽK je pučki prikaz u vidu. Dogma o sv. Trojstvu izložena je kao i kod Damaštantina, ali je u disputi originalnija. U ŽK je istaknuto rodoljublje i patriotski ton. — Tako tenor i ton ŽK 6 dokazuju, da je avtor živio oko polovine 9 vijeka i da je poznavao ideje koje su zaokupljivale bizantski duh u tom razdoblju.

(Slijedi)

Jedan savremeni glas o bl. Ozani Kotorskoj.

Prof. A. Živković.

Pribiruć: hrvatski pisanu građu za povijest moralnog bogoslovlja u našim hrvatskim zemljama, naišao sam na veoma lijep stavak o blaženoj Ozani Kotorskoj u djelu Dum Bazilija Gradića »Libarze od dieustua i dieuickoga bitva«, pisano godine 1566., a štampano u Veneciji 1567. Bl. Ozana je umrla godinu dana prije (27. IV. 1565.) sastavka ovoga spisa, kako se iz dotičnoga mjesta vidi; njezina je dakle smrt i svetački glas nakon smrti bio posvema živ i svjež u uspomeni njezinih savremenika.

»...lagnskogaie Aprila u Chotoru, uele sfeto souoga sfieta priminula, i, u nebesku darxauu uelle slauno prikla, blaxena dieuiza na ime Osanna, koja buduchi paruo bila ulahigna pastieriza, kbo-gusse uelle Zudno, i, goruchie obrati: i, buduchi iox uelle mlada Dieuoiciza, na gnegouusse sluxbu prikasa, satuoriuscisse u iednu uelle tiesknu Celizu, u koioipeset godixt, do nai pokognega dne, u postieh, i pokorah neisbroinieh, i uelle oxtrieh nasljedoua: tarpechi, i patechi uelike dosade, i napasti od hudob, keioise, ne inako negli sfetomu Antunu aliti sfetomu Illarionu, u raslizieh prilikah prikaxouahu. na pet skalin daruenieh, na spomenu pet rana Isuchar-

stouieh, pociuasce, imaiuchi pod sobom samo po bieglia, a drugomse polouicom pokriuasce. pod glauom daruenu usglaunizu, rasdartinom suknenom prokriuenu darxasce. Cilizio uelle oxtro, uasda mallo-magne na sebi imasce. pasom guosdeniem na golu pripasana: takoi Tielo suoie pedepsasce, da mnokrat sua zeliza karuaua ostaiasce, i toi suekoliko uelle otaino cignasce. po sfe dni xivota suoga, mesa ne okussi, cetiri dni od nediglie, po sfe godixte, isuan Aduenta, i korisme, postasce ieresse, u tei dni suakdagniem postom pasiasce, i tei poste uechi dio, o samom kruhu, i uodi priboraugliasce. cestosse priceschienasce, i, oni dan od priceschienia, sa mnogo Vriemena, sasma bes iestoiske telesne stasce: i, u, oni dan, uechi duh, u gouoreniu, i uechii iakos, u poslouaniu, negoli ostale dni, kasasce, nigda saludu nestasce, ni drugo rukami suoiiem poslouat hotiasce negoli samo ono xto sluxbu od zarque potrebno biesce, uasdasce mallo magne prie ponochia duisasce, ter na molitui goruchie stasce: kamenomse mnokrat, u parsi bubaiuchi, susdasi, i susama uasda molitue sadruxuiuchi, na koie uelle pospiexna, i cesta biesce. Sfiem boxanstueniem krepostim, a onom toliko Bogu ugodnom, bez koieie suaka druga krepos isprasna, podnixenstuo uegliu. uarhu sfega, toliko bi urescena, dasse doistine opaciom xenom, i uechiom grexnizom od sfieta sziegnasce, i toger usmi is sarza pouidasce: isatoi suoie pohuale zutti, sasma nemogasce, i tui napas od pohuale, euchiu negoli sfe ostale sziegnasce, i radi toga onieh kiiu cestitom, i blaxenom nasiuahu, sasma biexasce, ni xgnima gouorit hotiasce: radi toga istoga podnixenstua, uasda na kolienieh klecechi, iestoisku usimasce: i ouiem, i mnsiemi ouaziem sfetiemi diellim (kakosse boglie moxe, u gne xiuotu uidieti) suoie dieustuo, na nacin starih isuarsnieh dieuiz, zielo sazuaa, i sfeto Sahrani, i mnoghe na isti nacin od xiuglienia potaknu, takoi da usasse Manastir od dieuiz, Stuorenieh, i sasidanieh ucini. i, satoi Gospodin, ne samo milostim od prorocianstua, negoli i mnsiemi ostaliami suoijem plemenitiem darim nadari, i uresi, i iox oudie proslauu.« Op. cit. str. 155—153.

Ovaj sud savremenika blažene Ozane Kotorske kazuje, da je sv. Crkva 360 godina iza njezine smrti samo oživila i osvježila svetu uspomenu na njezin život i djela, po kojima je zavrijedila, da bude postavljena na oltar da svijetli i drugima svojim svetačkim primjerom i životom. Savremenici su je njezini ispravno ocijenili, kad su se o njoj ovakovim zanosnim pohvalama izražavali.

U najnovijem životopisu Blažene Ozane, koji je godinu dana, nakon priznatoga javnog crkvenog štovanja po Papi Piju XI. (21. XII. 1927.), napisao svećenik Niko Luković i izdao u Zagrebu nakladom Odbora za priredbu proslave Bl. Ozane, nema spomenutog ovoga savremenog glasa, pisanog na hrvatskom jeziku. Ni u popisu literature o Bl. Ozani (str. 43.) nema spomena o Gradićevom »Libarzu«. Pa ipak su podaci, koje on kao savremenik blaženice iznosi o njezinom svetom životu i pokorničkim djelima, očito služili kao podloga i izvor svim kasnijim piscima, koji su o njoj pisali. To se vidi i po navodima, koje Luković u ovoj posljednjoj monografiji

niže, jer se opetuju gotovo doslovnim riječima, kad govori o njezinom zatvorenom životu, ležanju na pet drvenih skalina, o napaštima, krvavoj ćeliji, postu, molitvi i t. d. A nama su vrijedni i dragocjeni ovi zapisci dum Bazilija Gradića, jer su sastavljeni neposredno iza smrti svetičine od čovjeka, koji je svojim »Libarzem od dieustua« išao za tim, da u svom narodu navede na put savršenosti što veći broj pobožnih ženskih duša.

Dogmatičar Matija Josip Scheeben.

Dr. Vilim Kellbach.

Zakon je ljudske psihologije, da se veliki umovi ne vide u svojoj veličini i plemenitosti dok borave među svojim savremnicima. Potreban je izvjestan razmak vremena i prostora da ih ljudi nesebično i objektivno ocijene. Toj je sudbini bio izložen i njemački dogmatičar Matija Josip Scheeben (1835.—1888.). Istina, znao ga je cijeniti uži krug njegovih kolega profesora, pa u glavnom i sva njemačka znanstvena javnost. Ali općenito se mora reći, da ga nijesu toliko uvažavali, koliko bi to odgovaralo njegovim stvarnim zaslugama. Prošli su deceniji od njegove smrti. Važnost i vrijednost njegovih znanstvenih djela došla je u toku ovoga vremena sigurno do izražaja, barem prema sudovima znatnijih stručnjaka. Danas već niko ne sumnja u to, da Scheeben spada među najveće bogoslove zadnjeg stoljeća, i da je potomstvu ostavio djela, koja će uvijek ostati klasična, osobito ako imamo pred očima njihovu historijsku pozadinu.

Ipak je žaliti da se Scheebenova djela ne čitaju toliko, koliko bi to bilo poželjno obzirom na njihove prednosti i doista rijetke odlike. Tà koliko ima riješenih pitanja i svestrano izgrađenih dokaza u njegovim knjigama, koje uzalud tražimo u našim »klasičnim« priručnicima!

Scheeben je stekao svoje obrazovanje prije svega u Rimu. Punih je sedam godina proveo u Germanikumu, a pohadao je za to vrijeme filozofska i teološka predavanja na papinskom sveučilištu »Gregoriana«. To je bilo baš u vrijeme, kad je rimskim učilištima vladalo veliko zanimanje za skolastiku. Tom će se zanimanju morati velikim dijelom pripisati razmjerno naglo uspjela restauracija skolastike. Scheeben je na Gregorijani slušao čuvene profesore, koji su stekli najveće zasluge na polju obnove spekulativne teologije. To su među ostalim bili Liberatore, Tongiorgi, Perrone, Franzelin, Kleutgen, Ballerini — sve imena, koja se još i danas spominju s poštovanjem. Sigurno su oni imali velik upliv na Scheebenov razvoj.